

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019.gada 28.martā Nr.1-5/57

**Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes
priekšniekam Jurim Šultem**
kanc@riga.vp.gov.lv

Zināšanai: **Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes
Jūrmalas iecirkņa priekšniekam
Jānim Celmiņam**
kanc.jurmala@riga.vp.gov.lv

*Par vizīti Jūrmalas iecirkņa
īslaicīgās aizturēšanas vietā*

2019.gada 22.martā Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskais padomnieks Juris Siļčenko un vecākais jurists Matīss Malojlo bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Jūrmalas iecirkņa īslaicīgās aizturēšanas vietu (turpmāk – ĪAV). Pārbaudē piedalījās policijas amatpersonas no Jūrmalas iecirkņa dežūrdaļas un ĪAV, kuru formas tērpiem nebija uzšuves ar uzvārdu, kā to paredz Ministru kabineta 2009.gada 10.februāra noteikumu Nr.137 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm formas tērpu un atšķirības zīmju aprakstu, speciālā apģērba, individuālo aizsardzības līdzekļu, ekipējuma un inventāra veidiem un to izsniegšanas normām” 1.pielikuma 17.punkts. Līdz ar to amatpersonas nebija identificējamās. Policijas amatpersonu identifikācijai ir īpaši svarīga preventīva loma amatpersonu vardarbības novēršanā, kā arī tā viennozīmīgi atvieglo un paātrina necilvēcīgās izturēšanās vai attieksmes izmeklēšanas gadījumos.

Tiesībsarga biroja darbinieki apskatīja Jūrmalas ĪAV telpas, veica pārrunas ar iecirkņa un ĪAV amatpersonām un intervēja vienu kriminālprocesuālā kārtībā un vienu administratīvā kārtībā ievietotu personu. Kopumā vizītes laikā ĪAV atradās viena policijas amatpersona un sešas ĪAV ievietotas personas.

Vispārējie apstākļi

Jūrmalas ĪAV ir 8 kameras – 2 administratīvajā kārtībā ievietotām (5 vietas) un 6 kriminālprocesuālā kārtībā ievietotām personām (13 vietas). ĪAV ir divas telpas procesuālo darbību veikšanai, telpa biometrijas datu iegūšanai un aizturēto fotografēšanai, kā arī saimniecības telpa, tualetes telpa, gultas piederumu telpa un mazgāšanās telpa. Kā norādīja policijas amatpersonas, tad mazgāšanās telpu ĪAV ievietotās personas varot izmantot pēc nepieciešamības.

Darbavieta ĪAV amatpersonai ierīkota ĪAV priekštelpā, kur glabājas dažādi uzskaites žurnāli un videonovērošanas monitors. Tāpat ĪAV ir atsevišķa telpa, kur metāla skapī tiek glabātas aizturēto personu nodotās un izņemtās mantas, un tajā atrodas vēl viens videonovērošanas monitors. Tāpat ir atsevišķa virtuves telpa ĪAV amatpersonu vajadzībām.

ĪAV ir ierīkots pastaigu laukums, tomēr tajā nav uzstādīta nojume, lai nodrošinātu pastaigas arī sliktos laika apstākļos. ĪAV ir izstrādāts atsevišķs žurnāls, kur fiksē aizturēto personu pastaigas. Tajā tiek reģistrēta arī informācija par personu atteikšanos doties pastaigās.

ĪAV, tostarp kamerās, tiek veikta videonovērošana. Tomēr kā varēja pārliecināties no policijas amatpersonu sniegtajiem paskaidrojumiem, tad ĪAV netiek ievērotas Ministru kabineta 2017.gada 21.marta noteikumu Nr.153 “Kārtība, kādā policija veic novērošanu, izmantojot tehniskos līdzekļus, kā arī šādas novērošanas rezultātā iegūto datu apstrādi” (turpmāk – Noteikumi Nr.153) 4.-6.punktā noteiktās prasības, jo videonovērošana tiek veikta pastāvīgi, neatkarīgi no personas statusa un atrašanās ilguma. Turklāt arī atsevišķs reģistrs par videonovērošanas veikšanu nav ierīkots. Novērošanā iegūtie dati tiek glabāti Iekšlietu ministrijas Informācijas centrā. Tāpat tika konstatēts, ka zīme par videonovērošanas veikšanu ĪAV neatbilda Noteikumu Nr.153 8.punktā noteiktajām prasībām, kas ir noteiktas zīmei, kas informē par novērošanu. Turklāt, ņemot vērā, ka tā bija uzstādīta vienīgi aiz ĪAV ieejas durvīm un drēbju pakaramā un praktiski nebija pamanāma, netika ievērota arī prasība par tās izvietojumu labi redzamā vietā (sk. Noteikumu Nr.153 9.2.punktu).

Pienesumi ĪAV ir atļauti Ministru kabineta 2006.gada 11.aprīļa noteikumu Nr.289 “Noteikumi par īslaicīgās aizturēšanas vietas kamerā glabāšanai atļauto priekšmetu sarakstu” noteiktajā apjomā. Kriminālprocesuālā kārtībā ievietotām personām tie tiek nodrošināti, saņemot procesa virzītāja atļauju, savukārt administratīvajā kārtībā ievietotajiem bez papildu nosacījumiem.

Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 5.panta trešās daļas 8.punkts, kontekstā ar Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likuma 10.panta otrās daļas 3.punktu, neparedz iespēju smēķēt ĪAV telpās. Tomēr vizītes laikā telpā, kas paredzēta biometrijas datu iegūšanai un aizturēto fotografēšanai, konstatētie pelnu trauki liecina, ka minēto normatīvo aktu prasības ĪAV netiek ievērotas.

ĪAV nav nodrošināta vides pieejamība personām ar kustību traucējumiem. ĪAV amatpersonas norādīja, ka personas ar kustību traucējumiem maksimāli cenšas neievietot Jūrmalas ĪAV.

Amatpersonas norādīja, ka darba laikā ĪAV parasti ir tās priekšnieks un viens policijas darbinieks. Savukārt nakts laikā un brīvdienās nepieciešamības gadījumā ĪAV tiek pieaicināts policijas darbinieks no Jūrmalas iecirkņa dežūrdaļas. Attiecīgi gadījumos, kad nepieciešama nekavējoša iejaukšanās, ĪAV esošā amatpersona objektīvi nevarēs

nekavējoties sniegt nepieciešamo palīdzību, vienlaicīgi sazinoties ar citiem darbiniekiem vai palīdzības dienestiem. Savukārt viena darbinieka aktīva rīcība var radīt draudus viņa drošībai, kā arī sabiedrības drošībai kopumā ieslodzītās personas bēgšanas gadījumā.

Personu ievietošana ĪAV

Aizturētais ĪAV nonāk caur dežūrdaļu, kur tiek veikta personas virspusējā vai pilnā pārmeklēšana. Sekojoši persona tiek nogādāta ĪAV, kur tās priekštelpā persona tiek pārbaudīta/pārmeklēta ar metāla detektoru. Nepieciešamības gadījumā administratīvajā kārtībā ievietotās personas pilno pārmeklēšanu veic ĪAV mazgāšanās telpā. Ievērojot minēto, netiek nodrošināta Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.panta otrās daļas 7.punktā noteiktā prasība par aizturēto apskates telpu iekārtošanu.

Pārmeklēšana tiek fiksēta dokumentāri. Tika norādīts, ka maiņās strādā arī sievietes, tāpēc ar pretējā dzimuma personas pārmeklēšanu problēmas neesot. ĪAV ir atsevišķs žurnāls, kur fiksē personu ierašanās un izvešanas laikus, un atsevišķs žurnāls, kur fiksē personu izvešanu no kamerām.

Amatpersonas norādīja, ka ilgākais laika posms, ko personai var nākties pavadīt ĪAV, ir 14 dienas. Par minēto varēja pārliecināties no atsevišķiem ierakstiem žurnālā. Tas notiek gadījumos, kad ĪAV tiek ievietota apcietinātā persona procesuālo darbību veikšanai vai, kad persona, kura ir notiesāta ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, pēc notiesāšanas vēl nav tikusi pārvesta uz ieslodzījuma vietu. Minēto apstiprināja arī viena no intervējamām personām, kura norādīja, ka ĪAV atrodas jau devīto dienu.

Vienlaikus policijas amatpersonas norādīja, ka konvojs uz Jūrmalas ĪAV tiek nodrošināts divreiz nedēļā – pirmdienās un ceturtdienās. Ievērojot minēto, uzsveru, ka no cilvēktiesību viedokļa personas atrašanos ĪAV vajadzētu maksimāli ierobežot līdz septiņām darba dienām.

Amatpersonas norādīja, ka procesuālās darbības ar aizturētajām personām notiek ĪAV, izmeklētāju kabinetos, kā arī prokuratūrā. No cilvēktiesību viedokļa ir visai kritiski vērtējama ieslodzīto transportēšana procesuālo darbību veikšanai ārpus ieslodzījuma vietas, ja tam nav objektīvas nepieciešamības. Tas ne vien paaugstina iespējamās vardarbības risku, bet arī var ievērojami apgrūtināt sūdzību par amatpersonu iespējamo vardarbību izmeklēšanu.

Policijas amatpersonas informēja, ka ārvalstnieki ĪAV nonāk aptuveni reizi pusgadā. Sazināšanās problēmas ar viņiem neesot bijušas, savukārt nepieciešamības gadījumā tiekot pieaicināts policijas darbinieks no dežūrdaļas. Tāpat Jūrmalas iecirknī uz vietas pastāvīgi esot tulks, kā arī dežūrdaļā ir kontaktinformācija saziņai ar tulkošanas biroju.

Attiecībā uz nepilngadīgajām personām amatpersonas norādīja, ka tām netiekot nodrošinātas tiesības uz tikšanos vienatnē ar saviem tuviniekiem. Tikšanās tiek īstenotas kopīgi ar procesa virzītāju un aizstāvi. Tomēr Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 5.panta 6.² daļa paredz, ka “nepilngadīgajam aizturētajam īslaicīgās aizturēšanas vietā ir tiesības uz vienu stundu ilgu satikšanos vienatnē ar ne vairāk kā diviem tuviniekiem, ja tas netraucē kriminālprocesa mērķa sasniegšanu. Tuvinieki satikšanos iepriekš saskaņo ar procesa virzītāju”.

Vizītes laikā tika konstatēts, ka pie ĪAV dežuranta darbavietas pie sienas ir izraksti no dažādiem darbību reglamentējošiem normatīviem aktiem. Tomēr Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma izvilcums bija pieejams novecojošā redakcijā un nesniedza pilnu informāciju par aizturētās personas tiesībām ĪAV.

Personas izsniegtās un izņemtās mantas glabājas atsevišķā metāla skapī, nodalot kriminālprocesuālā un administratīvā kārtībā ievietoto personu mantas. Amatpersonu un administratīvajā kārtībā ievietotās personas paskaidrojumos pastāvēja pretrunas par mazgāšanas un personīgās higiēnas līdzekļu izsniegšanu atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 10.janvāra noteikumu Nr.38 "Noteikumi par īslaicīgās aizturēšanas vietā ievietoto personu uztura, mazgāšanas un personīgās higiēnas līdzekļu nodrošinājuma normām" 6.punktam. Savukārt intervējamā persona, kura tika ievietota kriminālprocesuālā kārtībā, norādīja, ka tai tika izsniegti mazgāšanas un higiēnas līdzekļi. Lai izvairītos no šādām situācijām, aicinu minēto līdzekļu izsniegšanu fiksēt rakstveidā.

Ja persona izsaka sūdzības par veselības stāvokli, tiek izsaukta neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta brigāde. Ir izveidots atsevišķs žurnāls par medicīniskās pārbaudes veikšanu. Savukārt medikamenti personai tiek izsniegti, ja ir ārsta izdota recepte.

Persona pirms ievietošanas kamerā tiek aicināta iepazīties ar iekšējās kārtības noteikumiem un parakstīties par to atsevišķā žurnālā. Tomēr kā tika secināts pēc vienas no intervijām ar ĪAV ievietoto personu, lai gan viņa ir parakstījusies, par šo noteikumu saturu un savām tiesībām viņa neko nezinot. Ievērojot minēto, pastāv risks, ka persona par ĪAV iekšējo kārtību nav pienācīgi tikusi iepazīstināta.

Kameras

Kameras ir aprīkotas ar divstāvīgām gultām (ar gultas vietām 4-6 personām). Tomēr kā tika norādīts, tad faktiski gultas vietas tiek nodrošinātas 2-3 personām. Kamerā ir izlietne, galds, divi soli pie galda un ūdensvadam pieslēgts sanitārais mezgls, kas ir pilnībā atdalīts no pārējās kameras telpas. ĪAV ievietotajām personām tiek izsniegta gultas veļa.

Attiecībā par spilvenu izsniegšanu amatpersonas informēja, ka tādi tiek izsniegti un arī gultas piederumu noliktavā varēja pārliicināties, ka tādi atrodas. Tomēr kā intervijas laikā norādīja aizturētā persona, tad spilvens netiekot izsniegts. Pēc amatpersonu sniegtajiem paskaidrojumiem netika iegūta precīza atbilde par biežumu, kādā tiek veikta gultas veļas mazgāšana ķīmiskajā tīrītavā. Vienlaikus bija acīmredzami jūtams, ka gultas piederumu noliktavā ir stipri spēcīga netīkama smaka, kas liecina par nepienācīgu ventilāciju šajā telpā. Ņemot vērā to, ka nepienācīgos apstākļos glabāta gultas veļa var raisīt šaubas par tās tīrību, aicinu pēc iespējas ātrāk novērst minēto trūkumu.

Tāpat kamerās ir nodrošināta laba mākslīgā ventilācija, mākslīgais apgaismojums, ko var pārslēgt arī nakts režīmā, kā arī ierīkotas signālpogas policijas amatpersonas izsaukšanai. Vienlaikus vairākās kamerās priekšā logiem ir uzstādītas "metāla žalūzijas", kuras pēc nepieciešamības var tikt paceltas un nolaistas. Uz vizītes brīdi žalūzijas bija paceltas un nodrošināja labu dabisko apgaismojumu, tomēr to atrašanās priekšā logiem atsevišķos gadījumos var būtiski ierobežot dabiskā apgaismojuma piekļuvi. Tāpat nav iespējama arī logu atvēršana, kas tādējādi liedz dabisko ventilāciju kamerās.

ĪAV ievietotajām personām tiek nodrošināta piekļuve literatūrai un grāmatām, kā arī pēc intervējamās personas sniegtās informācijas, arī rakstāmais papīrs un pildspalva.

Higiēna

Vizītes laikā amatpersonas paskaidroja, ka ĪAV uzkopšana tiek veikta divas reizes nedēļā. Tika konstatēts, ka kamerās esošie sanitārie mezgli, uz ko norādīja arī viena intervējamā persona, kā arī mazgāšanās telpa, nav kopta atbilstoši Ministru kabineta

2016.gada 16.novembra noteikumos Nr.726 "Higiēnas prasības īslaicīgās aizturēšanas vietā" (turpmāk – Noteikumi Nr.726) noteiktajām prasībām. Minēto noteikumu 5. un 12.punkts paredz, ka "īslaicīgās aizturēšanas vietas grīdas seguma mitro uzkopšanu veic atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi dienā, lietojot mazgāšanas līdzekļus, bet mazgāšanās telpās, tualetēs un sanitārajos mezglos – lietojot dezinfekcijas līdzekļus. Sanitārā aprīkojuma mitro tīrīšanu un dezinficēšanu veic reizi dienā".

Līdz ar to secināms, ka Jūrmalas ĪAV netiek nodrošinātas Noteikumu Nr.726 prasības.

Ēdināšana

ĪAV ievietoto personu ēdināšanu nodrošina komersants, ar kuru noslēgts līgums. Amatspersonas norādīja, ka ēdiens tiek izsniegts trīs reizes dienā, tā daudzums pietiekams un kvalitāte esot laba. Kā varēja pārliecināties, tad piedāvājumā ir arī veģetārais ēdiens. Viena no intervējamām personām norādīja, ka ir apmierināta ar ēdināšanu.

Apkopojot iepriekšminēto, aicinu:

1. Nodrošināt, ka ĪAV ievietotās personas savas tiesības uz vienu stundu ilgu pastaigu svaigā gaisā var realizēt arī sliktos laika apstākļos.

2. Nodrošināt ĪAV ievietotās personas videonovērošanu atbilstoši Noteikumu Nr.153 prasībām.

3. Nodrošināt ĪAV atbilstību vides pieejamības prasībām.

4. Nodrošināt ĪAV ar pilnvērtīgai funkciju izpildei nepieciešamo darbinieku skaitu.

5. Atbilstoši Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.panta otrās daļas 7.punktam iekārtot ĪAV atsevišķu telpu aizturēto apskates veikšanai, lai pārmeklēšanu nevajadzētu veikt Jūrmalas iecirkņa dežūrdaļā, ĪAV gaitenī un mazgāšanās telpā.

6. Nodrošināt, ka ĪAV ievietotās personas ĪAV neuzturas ilgāk par septiņām darba dienām.

7. Nodrošināt, ka procesuālās darbības ar aizturētajām personām notiek ĪAV telpās, izņemot, ja pastāv objektīva nepieciešamība tās veikt ārpus.

8. Nodrošināt, ka nepilngadīgie aizturētie var īstenot tiesības uz satikšanos ar radniekiem vienatnē bez citām personām.

9. Nodrošināt, ka ĪAV amatpersonas ir informētas par aktuālo normatīvo regulējumu, kas attiecas uz ĪAV darbību.

10. Izveidot vienotu kārtību, kādā personas apliecina piekrišanu vai atteikšanos no ĪAV izsniedzamo mazgāšanas un personīgās higiēnas līdzekļu saņemšanas.

11. Nodrošināt, ka persona par ĪAV iekšējo kārtību tiek pienācīgi iepazīstināta.

12. Nodrošināt, lai gultas piederumi tiktu uzglabāti tīrā un sanitārajām prasībām atbilstošā telpā.

13. Ievieojot personas kamerā, nodrošināt dabisko apgaismojumu un ventilāciju, demontējot metāla drošības konstrukcijas – žalūzijas.

14. Nodrošināt Noteikumu Nr.726 ievērošanu un veikt regulāru ĪAV telpu uzkopi un tīrīšanu, izdarot par to attiecīgu atzīmi atsevišķā žurnālā.

Aicinu izvērtēt un ievērot sniegtās rekomendācijas, kā arī mēneša laikā no šī dokumenta saņemšanas brīža informēt par veiktajām darbībām. Pateicos par vizītes laikā amatpersonu sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogs